

**Факултет „Икономика на инфраструктурата”
Катедра „Национална и регионална сигурност”**

**„ОСИГУРЯВАНЕ НА ВЪТРЕШНАТА СИГУРНОСТ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ
УКРЕПВАНЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНОТО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ
НА
ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ „НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ”**

АВТОРЕФЕРАТ

**НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД
ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН
“ДОКТОР”
ПО НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ”
(ИКОНОМИКА НА ОТБРАНАТА И СИГУРНОСТТА)**

Докторант: Недялко Иванов Недялков

Научен ръководител: проф. д-р Димитър Панайотов Димитров

София, 2022 г.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от катедра „Национална и регионална сигурност” при Университета за национално и световно стопанство – София на 12 април 2022 г.

Авторът е докторант в индивидуална форма на обучение в същата катедра. Изследванията и разработката са извършени в Университета за национално и световно стопанство – София.

Дисертационният труд е с обем от 154 страници. Основната част е 150 страници и съдържа: увод, три глави, заключение, списък на научните и научно – приложните приноси, списък на използваната литература.

Публикациите по дисертацията са 4 на брой.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 12 април 2022г., в зала „Научни съвети“ на Университета за национално и световно стопанство – София. Материалите по защитата са на разположение в Дирекция „Наука” и на интернет страницата на Университета за национално и световно стопанство - София: www.unwe.bg.

**УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО
СТОПАНСТВО
КАТЕДРА „НАЦИОНАЛНА И РЕГИОНАЛНА
СИГУРНОСТ”**

НЕДЯЛКО ИВАНОВ НЕДЯЛКОВ

**„ОСИГУРЯВАНЕ НА ВЪТРЕШНАТА СИГУРНОСТ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ
УКРЕПВАНЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНОТО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ
НА
ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ „НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ”**

АВТОРЕФЕРАТ

**НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА
ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН “ДОКТОР”
ПО НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ”
(ИКОНОМИКА НА ОТБРАНАТА И СИГУРНОСТТА)**

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:

Проф. д-р ДИМИТЪР ПАНАЙОТОВ ДИМИТРОВ

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Проф. Тилчо Иванов

Доц. Цветан Цветков

София, 2022 г.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност на изследването

Актуалността на темата за ролята и значението на вътрешната сигурност на страната се свързва с очакванията и оценките на българското общество и българския бизнес за социално-икономическа среда, позволяваща развитие на политики, култура и индивидуални дейности успешно, което ще рече - защитени от чуждестранни или вътрешни заплахи и всякакъв външен или вътрешен натиск при реализирането на националните, груповите и личните права и интереси във всеки един смисъл на тези потребности.

За ефективно изграждане и поддържане на високо ниво на вътрешната сигурност в категорийния апарат и научния инструментариум навлизат понятия като синергия на структурите за сигурност, интегрирана система за сигурност, самоорганизация и координация на системни връзки и други.

Във всякакъв контекст обаче осигуряването на вътрешната сигурност на страната е обвързано с централната роля на Държавната агенция „Национална сигурност” и ефективността на реализираното от агенцията взаимодействие с останалите компетентни международни, регионални и национални организации заедно със степента на съпричастност на гражданите в процеси, които изискват най-висока степен на доверие, бързина, защитеност на процесите и отдаденост на всички участници във веригата на институционалното взаимодействие.

Взаимодействието на стратегическо и тактическо ниво, на основата на добра правно-нормативна рамка и изградени практически механизми за съвместен анализ на средата, координация на целите и оптимално разпределение на задачите в условията на споделен ресурс на всички компетентни национални структури в областта на вътрешната сигурност, са гаранцията за постигането на високо и устойчиво ниво на вътрешна сигурност.

2. Обект и предмет на изследването

Обект на изследване е дейността на Държавна агенция „Национална сигурност“ по осигуряване на вътрешната сигурност на Република България, като специализиран орган към Министерския съвет за изпълнение на политиката по защита на националната сигурност.

Предмет на изследване е институционалното взаимодействие на Държавната агенция „Национална сигурност“ (ДАНС) с всички компетентни структури за целите на осигуряването на високо ниво на вътрешна сигурност на Република България.

3. Изследователски проблем

Същината на изследователския проблем е отсъствието на стандартизирани процедури във взаимодействието, което е обективно следствие от широкия обхват на различните аспекти в съдържанието на понятието „национална сигурност“ от една страна и от друга страна - огромният брой международни, чуждестранни, национални, държавни и частни организации, с които ДАНС е призвана да взаимодейства при изпълнението на своите задачи. В допълнение, взаимодействието е дейност с много нюанси, която се реализира в ограниченията на много и различни нормативно регулирани императиви; взаимодействието е разнородна дейност утвърдена в различни ситуации и при работа с различни организации, прилагащи свои оперативни принципи; взаимодействието се реализира в условията на значителни различия в палитрата от компетентности на различните структури в системата за сигурност. Взаимодействието се осъществява и под натиска на разнородни срокове за съгласуване, съвсем различен административен и технически капацитет на изпълнението, както и на разнородни критерии за ефективност на дейността, при това в среда на динамични промени, както в международен, така и в национален план.

4. Изследователска теза

Основната теза на изследването стъпва на разбирането, че съществуващата система на взаимодействие може да се модернизира чрез подобряване използването на ресурсите на различните ведомства на основата на ново, по-високо ниво на съгласуване на стратегическото взаимодействие в сектора на сигурността на страната, обхващащ съвместно полагане на целите на стратегическа и годишна основа; съвместно планиране на годишна основа. Това ще позволи по-високо ниво на тактическо и оперативно взаимодействие и координирани действия при изпълнението на тактическите и оперативните

задачи. Като краен ефект, това ще позволи единен анализ на резултатите от дейността на различните структури в областта на сигурността, на основата на знанието за общите цели и задачи, справедлива оценка и възможността за по-добро планиране за следващ период. Възприемането на концепцията за високо ниво на взаимодействие в стратегическите задачи е неизменно следствие от огромния обем и динамиката на съвременните предизвикателства, които със сигурност ще наложат окрупняване на държавните структури, осигуряващи сигурността и по-висока степен на бързина на взаимодействието в условията на съкратени разходи за издръжка на дейността.

5. Цел на изследването

Целта на изследването е да разкрие възможности за модернизация на съществуващия модел на взаимодействие за осигуряване на националната сигурност и да разкрие несъвършенства във взаимодействието на ДАНС, като предложи конкретни мерки за укрепване на междуинституционалната координация и взаимодействие, систематизирани в нормативни, организационни, бюджетни и образователни подсистеми.

6. Основни научноизследователски задачи:

Задачите, които трябва да бъдат решени в рамките на изследването с оглед постигането на целта са:

- Обзор на основните нормативни аспекти за осигуряване на вътрешната сигурност на страната.
- Изследване на организационните аспекти на взаимодействието за осигуряване на вътрешната сигурност на страната.
- Проблемен анализ на състоянието на взаимодействието в областта на вътрешната сигурност на страната.
- Идентифициране на възможностите за подобряване на взаимодействието в областта на осигуряването на вътрешната сигурност на страната.
- Разработване и предлагане на конкретни мерки за укрепване на институционалното взаимодействие при осигуряване на вътрешната сигурност на страната.

- Систематизиране на основи за подобрена координация и взаимодействие в условията на мрежова структура на управление на вътрешната сигурност на страната.

7. Обхват на изследването

Изследването обхваща системата за вътрешна сигурност на Република България, като се фокусира върху идентифициране на създадените механизми за взаимодействие на ДАНС с други ведомства в национален, двустранен и международен план. Осъзнавайки динамиката на средата за сигурност обхватът на изследването е конкретизиран само върху настоящето в съчетание с необходимите за настоящето оценки и прогнози за най-близкото и обозримо бъдеще и то с оглед изпълнение на конкретните задачи, които изследването си поставя – да предложи мерки в различни направления, които да повишат взаимодействието до стратегическо ниво – общи цели на различните структури в сектора за сигурност, координирани годишни планове и други.

В изпълнение на целта, изследването анализира състоянието, очертава възможностите за укрепване на взаимодействието на ДАНС за осигуряването на вътрешната сигурност и предлага конкретни мерки без да съпоставя с чужди практики. Тази реал основано на разбирането, че макар и прогресивни, моделите в някои други държави биха могли да са приложими у нас ограничено, и то преди всичко за целите на сравнението и анализа на ефективността. Съществуващи и работещи модели в друга точка на света много трудно могат да бъдат приложени и дори само адаптиран така, че да са ефективни на територията на страната ни и заедно с това да са устойчиви. Това е така преди всичко заради различните заплахи, рискове и уязвимости, пред които различните държави са поставени в различни географски райони, заради различната култура на населението, различията в нормативната уредба, различията в етапите на социално-икономическо развитие на съответните държави и други.

8. Ограничения на изследването

Тематичният обхват на изследването е ограничен до състоянието и възможностите за усъвършенстване на взаимодействието в областта на

вътрешната сигурност на Република България, но не изследва ефективността в дейността на отделните ведомства, които си взаимодействат.

Времевият обхват на изследването е ограничен до непосредственото настоящо състояние взаимодействието и най-близкото бъдеще на взаимодействието в сектора за сигурност на страната ни, но не изследва историческото развитие на сектора за сигурност, историята на ДАНС, нито историята на взаимодействието.

С оглед разделението на властите, съгласно българската конституция, изследването е фокусирано изцяло и само върху ролята на изпълнителната власт при осигуряването на взаимодействието в областта на вътрешната сигурност и всички констатации, дефинирани несъвършенства и предложени мерки за модернизиране на взаимодействието, са само в компетентността на изпълнителната власт.

9. Методи на изследването

Дисертационното изследване се реализира на базата на класически методи за анализ, основани на декомпозиране и асемблиране на изследваните процеси.

Така взаимодействието на ДАНС е декомпозирано, според различните участници в процесите на взаимодействие, като са изследвани съществуващите практики, идентифицирани са възможности за модернизиране на това взаимодействие с акценти върху целта, както и върху организационни, мотивационни и времеви компоненти на това взаимодействие с оглед неговото укрепване и усъвършенстване.

Чрез експертно-аналитични методи за обзор, гап-анализ и оценка на съществуващите практики, се идентифицират и предлагат мерки за повишаване нивото на координация и взаимодействие в областта на вътрешната сигурност, които се систематизират в правно-нормативни мерки, организационни мерки, мерки в областта на единното обучение на различните институции, бюджетно-финансови мерки, както и мерки в областта на единното образование на отделни експерти в областта на сигурността, като и на нацията, като цяло.

10. Потребители на резултатите от изследването

Идентифицираните несъвършенства и предложените възможности за подобряване на взаимодействието биха могли да се вземат предвид от различните структури, работещи в областта на сигурността на страната, като например:

- министерства и ведомства, които имат отношение към културата и образованието в областта на националната сигурност и тук следва да се посочат министерство на образованието, министерство на културата, областни управи, общини и кметства;
- министерство на вътрешните работи, министерство на отбраната, министерство на външните работи, ДАНС, ДАТО, ДАБ;
- представителите на съдебната власт в лицето на ПРБ и НСлС;
- висши училища, факултети, институти и научни организации, които академично работят в областта на сигурността и обществения ред;
- мениджъри и експерти, работещи в областта на сигурността в обществения и частния сектор.

II. ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е с обем от 154 страници. Основната част е 150 страници и съдържа: списък със съкращения, списък с таблици, списък с фигури, увод, три глави, заключение, списък на използваната литература.

Основният текст съдържа 2 таблици и 3 фигури.

Списъкът на използваната литература обхваща 49 национални и чуждестранни източници на български език, 8 източника на английски език, 26 международни и национални норматива, н т.ч. КРБ, кодекси, закони, подзаконови актове.

Дисертационният труд има следната структура:

Списък с използвани съкращения

Списък на таблиците

Списък на фигурите

Увод

Първа глава: Вътрешна сигурност. роля, структура и дейности на ДАНС

1.1 Съвременен прочит на основните парадигми в сигурността

1.2. Държавна агенция „Национална сигурност“ в системата за сигурност на Република България

1.3. Структура на ДАНС

1.4. Дейности на ДАНС

1.5. Изводи от първата глава на изследването

Втора глава: Състояние и тенденции на развитие на вътрешната сигурност и институционалното взаимодействие

2.1. Структури на националната система за сигурност

2.2. Състояние на вътрешната среда на сигурност в България

2.2.1. Публични доклади за състоянието на сигурността на различни български държавни институции и такива на ДАНС

2.2.2. Публични доклади на международни организации като ЕС, НАТО, ООН

2.2.3. Публични доклади на местни и чуждестранни НПО, социологически организации и други специализирани мониторингови и аналитични центрове, асоциации, клубове, медии

2.3. Нормативна специфика на институционалното взаимодействие на ДАНС с други институции за осигуряване на вътрешната сигурност

2.3.1. Механизми за отчетност и контрол върху дейността на ДАНС

2.3.2. Взаимодействие на ДАНС с други държавни органи при изпълнение на законовите си задачи

2.3.3. Взаимодействие на ДАНС във връзка с контролните функции на ДАНС

2.3.4. Двустранно междуинституционално взаимодействие на ДАНС

2.3.4. Международно институционално взаимодействие на ДАНС

2.4. Силни страни и несъвършенства на междуинституционалното взаимодействие за осигуряване на вътрешната сигурност на страната. Проблемен анализ.

2.5. Изводи от втората глава на изследването

Трета глава: Приоритетни направления на укрепване на институционалното взаимодействие за целите на постигането на по-високо ниво на вътрешна сигурност

3.1. Правно-нормативни мерки

3.2. Организационни мерки

3.2.1. Укрепване на йерархичната за сметка на мрежовата архитектура на управление в сектора за сигурност и обществен ред

3.2.2. Укрепване устойчивостта на управлението на вътрешната сигурност

3.2.3. Усъвършенстване на междуинституционалния мониторинг на национално ниво и организиране на единен анализ на национално ниво по отношение заплахите и рисковете за вътрешната сигурност

3.2.4. Възприемане на практики по създаване на ad hoc работни групи с участието на представители на различни структури в областта на вътрешната сигурност

3.3. Мерки в областта на обучението на служителите от различни структури

3.3.1. Въвеждане на изисквания за управленска експертиза при заемане на ръководна позиция, в която и да е структура или в съвместни работни групи или екипи

3.3.2. Модернизация на обучението на служителите за целите на взаимодействието в областта на вътрешната сигурност

3.3.3. Обучение на служителите от министерства, агенции и служби, които осъществяват функции и задачи в областта на вътрешната сигурност, което да формира стандарт във взаимодействието.

3.4. Бюджетно-финансови мерки

3.4.1. Структура на бюджета на дейността

3.4.2. Инвестиране в разработка и внедряване на съвместни технически проекти в сигурността, като фактор за повишаване нивото на вътрешна сигурност и намаляване на пропуските от субективен фактор.

3.5. Възпитателно-образователни мерки в системата на образованието на младежта и образователни програми за лидерите в държавния, неправителствения и бизнес сектора

3.5.1. Участие на ръководители от ДАНС в подготовката на възпитателните и образователните програми

3.5.2. Участие на ръководители от ДАНС в образователни програми за лидерите в държавния, неправителствения и бизнес сектора в страната

3.5.3. Развитие на публично-частното взаимодействие по линия на сигурността

3.6. Изводи от третата глава на изследването

Заключение

Списък с научните и научно-приложните приноси

Списък с използвана литература

III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

УВОД

В Увода е обоснована актуалността на изследваната проблематика. Представени са обектът, предметът, тезата, целта, задачите, методите на изследване, обхватът и ограниченията на научното изследване.

ПЪРВА ГЛАВА: ВЪТРЕШНА СИГУРНОСТ. РОЛЯ, СТРУКТУРА И ДЕЙНОСТИ НА ДАНС

Първа глава, озаглавена „Вътрешна сигурност. Роля, структура и дейности на ДАНС“ е посветена на:

1. Съвременен прочит на основните парадигми в сигурността (проблемен анализ), където се правят следните обобщения и заключения:

- Сигурността, заедно със справедливостта, независимостта и суверенитета, като че ли са сред най-дискутираните понятия през последните години не само у нас, но и в регионален и в глобален мащаб.
- Това е така, преди всичко защото създаденият след Втората световна война и съществуващ повече от седем десетилетия международен правов ред, започва да показва признаци на остаряване и пропукване.
- Безспорно развитието на всяка държава изисква разгръщане на национална система за развитие на сигурността. Ефективната система за сигурност на свой ред е неотменимо условие за постигането на развитие.

- Управлението на националната сигурност има нови, съвременни измерения, защото през последните две-три десетилетия промените, свързани с включването на страната в различни колективни системи за сигурност поставят организационни предизвикателства и все по-сложни механизми за координация и взаимодействие.
- Република България е страна-член на ЕС, НАТО, както и на много други международни организации, което винаги изисква поставяне на колективната сигурност над националната.
- Постоянната глобална свързаност между всички лица от всички държави и континенти в реално време е обстоятелство, което определя факта, че традиционните държавни граници и ролята им за сигурността в традиционното им разбиране до голяма степен не съществува.
- Технологично са възможни всякакви форми на междуконтинентален социален инженеринг, машинно профилиране на хора и групи, всички форми на икономическо, политическо и религиозно влияние, както и психологически натиск, индоктриниране и радикализация в трансгранични условия, при това с конкретно таргетирани личности, групи, региони.

2. Държавна агенция „Национална сигурност“ в системата за сигурност на Република България

- Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС) е контраразузнавателна служба, която е правопреемник на съществували в предходен период структури за сигурност.
- ДАНС е представена във всички формати с консултативен характер по въпросите на националната сигурност:

• ДАНС е представена в множество постоянни междуинституционални формати, сред тях:

- Междуведомственият съвет по отбранителна индустрия и сигурност на доставките към МС
- Съвета за държавните резерви и военновременните запаси
- Националният контратерористичен център
- Националният съвет по миграция, граници, убежище и интеграция, който се ръководи от министъра на вътрешните работи
- Съвета по гражданството при министерството на правосъдието
- Междуведомствен координационен център за противодействие на контрабандата и контрол на движението на рискови стоки и товари при ГДБОП
- ДАНС осъществява контролна дейност и по реда на Закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба (ЗЕКПСОИТДУ), Закона за безопасно използване на ядрената енергия, подзаконовите нормативни актове и международни спогодби, по които България е страна.
- Други.

3. Структура на Държавна агенция „Национална сигурност“, където последователно са разгледани роля и функции на специализираните дирекции, на териториалните дирекции, на специализираните административни дирекции, на Националния контртерористичен център, на Националното звено за получаване и обработка на резервационните данни на пътниците.

4. Главата завършва с описание на дейностите на ДАНС, включващи: оперативно-издирвателна дейност, оперативно-техническата дейност, информационно-аналитичната дейност, информационната дейност, контролна дейност, оценка на заплахата за физическата защита на ядрени материали и ядрени съоръжения. Изведени са основните потребители на изготвените от ДАНС информационни и аналитични документи

Изводи от първата глава на изследването:

1. Изследването потвърждава, че са налице много и различни определения и тълкувания на основни термини, като: национална сигурност, управление на националната сигурност, национални интереси, външна сигурност, вътрешна сигурност, сектор за сигурност, система за национална сигурност и много други, което налага прецизиране на съвременните разбирания за тях, в това число и прецизиране на съвременното им разбиране сред широката общественост, което би позволило по-високо ниво на обществената съпричастност към сигурността на страната.
2. Изследвано е мястото на ДАНС в системата за национална сигурност, ролята на ДАНС във външната и вътрешната сигурност на страната. основните дейности на агенцията и подчинеността ѝ на Министерския съвет, в частност на министър-председателя; мисията, визията и ролята на Агенцията в системата на националната сигурност, а в по-тесни рамки – ролята на ДАНС за подпомагане на външната политика, в т.ч. за защита на национални интереси и приоритети зад граница, и ролята на ДАНС за защита на интереси в рамките на ЕС и НАТО.

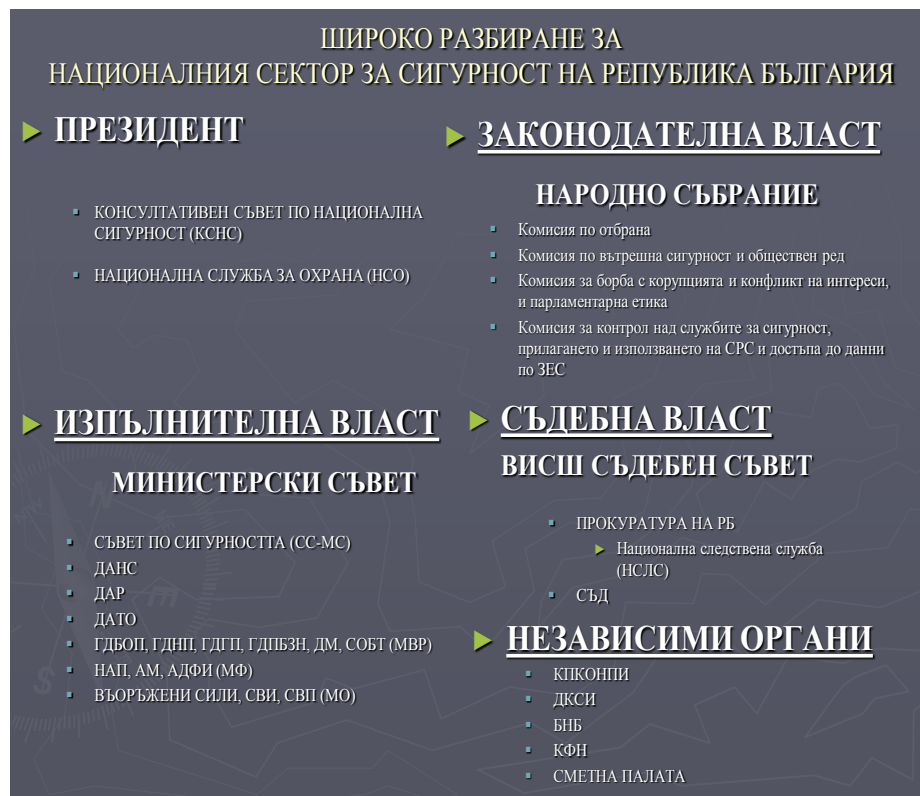
3. Детайлно се идентифицират и прецизно се изброяват десетки направления на взаимодействието на ДАНС както в международен план - НАТО, ЕС, Европол в сферата на финансовата сигурност и противодействието на тероризма и екстремизма, Разузнавателния и ситуационен център в рамките на Европейската служба за външна дейност, Международната организация на финансово-разузнавателните служби (Egmont Group), Платформата на финансово-разузнавателните служби на ЕС (FATF), Комитета MONEYVAL към Съвета на Европа, Експертна група по въпросите, свързани с изпирането на пари и финансирането на тероризма (EGMLTF) към Европейската комисия и десетки други).
4. Детайлно се идентифицират и десетките направления на взаимодействието на ДАНС в национален контекст - с МВР; МО; Прокуратурата на Република България; агенция „Митници“ на МФ; дирекция „Консулски отношения“ на МВнР; главна дирекция „Гражданска въздухоплавателна администрация“ на Министерство на транспорта; Военно-географската служба към МО; в рамките на междуведомствените: Национален контратерористичен център; Национален съвет по миграция, граници, убежище и интеграция; Съвета по гражданството към министерството на правосъдието и десетки други.

Изследвани са оперативно-издирвателната, информационно-аналитичната и контролната дейност на ДАНС които тя извършва самостоятелно или съвместно с други държавни органи във връзка с контраразузнавателна дейност за наблюдение, разкриване, противодействие, предотвратяване и пресичане на замислени, подготвяни или осъществявани посегателства срещу националната сигурност.

ВТОРА ГЛАВА: СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ НА РАЗВИТИЕ НА ВЪТРЕШНАТА СИГУРНОСТ И ИНСТИТУЦИОНАЛНОТО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ

Втора глава, озаглавена „Състояние и тенденции на развитие на вътрешната сигурност и институционалното взаимодействие“ е посветена на:

Структура на националната система за сигурност, където е представен националният сектор за сигурност на Република България с посочване на структурите от сектора за сигурност и обществен ред (накратко „секторът за сигурност“) на Република България:

- Направени са заключения, че секторът за сигурност е до голяма степен децентрализиран което ще рече относително голям брой самостоятелни структури в мрежова система със собствени закони, независими ръководства, не винаги съгласувани цели и задачи, и докладващи на различни държавни ръководители. Поради своята мрежова система на управление, секторът за сигурност работи без всичките различни структури да споделят помежду си своите

ресурси и без да реализират системно стратегическо съвместно целеполагане, стратегическо съвместно планиране, общ анализ и общ отчет в дейността по осигуряването на вътрешната сигурност.

- Многото закони и подзаконовни нормативни актове, които регламентират тяхната дейност, независимостта на целите на тези организации, на техните задачи, както и самостоятелното ръководство на различните структури безспорно не улесняват взаимодействието по осигуряването на вътрешната сигурност, защото изискват координация "ad hoc" във всеки отделен случай на споделена компетентност.
- Децентрализираната архитектура на управление на системата за вътрешна сигурност има своите положителни характеристики, но заедно с това неизменно създава условия за забавяне на координацията между различните структури, особено при координация на дейността на повече от две компетентни структури. Факторите време и ресурси.

1. Състояние на вътрешната среда на сигурност в България, където са изследвани публичните доклади за състоянието на сигурността на 1) различни български държавни институции и ДАНС, както и 2) публични доклади на международни организации като ЕС, НАТО, ООН, Европол, Фронтекс и Международната организация по миграция, също и 3) публични доклади на местни и чуждестранни НПО, на мониторингови и аналитични центрове и др.
2. Изследвана е нормативната специфика на институционалното взаимодействие на ДАНС, като последователно фокусът е върху текстове на Конституцията на РБ, ЗДАНС, ЗУФСЗНС, ЗЗКИ, ЗМИП, ЗМФТ, по Закона за безопасно използване на ядрената енергия, по Закона за пощенските услуги, Закона за подземните богатства, Закона

за концесиите, Закона за устройството на територията, Закона за устройството на Черноморското крайбрежие.

Изводи от втората глава на изследването

1. На първо място изследването във втора глава се фокусира върху състоянието и тенденциите на развитие на средата за сигурност, описани в различни публични доклади за дейността на Агенцията, като последователно са изследвани основните направления от взаимодействието на ДАНС с партниращи институции, в следните направления: международен тероризъм; екстремизъм на религиозна основа; незаконна миграция; дейността на чужди специални служби срещу България; стратегически обекти; замърсявания на околната среда; киберсигурност; контрапролиферации; защита на класифицираната информация; хибридни заплахи; ООН, НАТО, ЕС, FRONTEX, Мюнхенската конференция по въпросите на сигурността и много други, като е отделено място и на гражданския сектор – взаимодействието с различни НПО.
2. Изследване на нормативната специфика на институционалното взаимодействие на ДАНС с други национални институции за осигуряване на вътрешната сигурност, като се разглеждат основни принципи на управлението на националната сигурност и ролята на ДАНС, регламентирани в КРБ, ЗДАНС и ЗУФСЗНС.
3. Изследват се механизмите за контрол върху дейността на ДАНС, която подлежи на:
 - **парламентарен контрол** от Народното събрание;
 - **административен контрол** по ЗСРС, както и на финансов контрол от Сметната палата, която проверява и заверява годишния финансов отчет,
 - **съдебен контрол** върху актовете на председателя и органите на ДАНС,

- **граждански контрол** по Закона за достъп до обществена информация, също и на
 - **специфичен външен контрол от омбудсмана на Република България** или от оправомощени служители от неговата администрация във връзка с налаганата от ДАНС принудителна административна мярка на чужденец по чл. 39а, ал. 1, т. 3 ЗЧРБ – експулсиране.
4. Изследването оценява нормативната и функционалната специфика на състоянието на националното взаимодействие за осигуряване на вътрешната сигурност на страната, като групира **в три групи силните страни** на националното взаимодействие и **в пет групи несъвършенствата на междуинституционалното взаимодействие**.
5. Без претенции за изчерпателност на изброяването и без начина на подреждането на проблемите да отразява тяхното ниво на значимост, проблемният анализ на резултатите от изследването в първа глава завършва с представяне на **системно структурирани седем групи от практически несъвършенства в координацията и взаимодействието в областта на осигуряването на вътрешната сигурност на страната в условията на мрежова структура на управление**.

ТРЕТА ГЛАВА: „ПРИОРИТЕТНИ НАПРАВЛЕНИЯ НА УКРЕПВАНЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНОТО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ЗА ЦЕЛИТЕ НА ПОСТИГАНЕТО НА ПО-ВИСОКО НИВО НА ВЪТРЕШНА СИГУРНОСТ“

Трета глава, озаглавена „**Приоритетни направления на укрепване на институционалното взаимодействие за целите на постигането на по-високо ниво на вътрешна сигурност**“ е посветена на разработването на различни мерки, които да оптимизират взаимодействието.

Анализът и оценката на представените резултати от изследването в първите две глави показва, че съществуващата система на институционално взаимодействие на ДАНС би могла да се модернизира чрез система от резултатно ориентирани мерки в няколко приоритетни направления:

- Правно-нормативни
 - Актуализиране на нормативната база
 - Единна концепция за междуинституционално взаимодействие
- Организационни мерки
 - Укрепване на йерархичната са сметка на мрежовата структура на управление
 - Систематизиране на принципи на управлението
 - Укрепване на устойчивостта на управлението
 - Усъвършенстване на мониторинга на национално ниво
 - Организиране на единен анализ на национално ниво
- Мерки в областта на обучението на служителите (в т.ч. от различни структури)
- Разработен е интердисциплинарен курс с хорариум от 90 учебни часа
- Бюджетно-финансови мерки.
- Разработване на съвместни технически проекти
- Възпитателно-образователни мерки в системата на образованието на младежта.

Изводи от третата глава на изследването

1. Анализът и оценката на резултатите от първите две глави показва, че съществуващата система на институционално взаимодействие на ДАНС би могла да се модернизира чрез система от резултатно ориентирани мерки в няколко приоритетни направления.
2. Мерките, които идентифицираните в изследването несъвършенства налагат, следва да се насочат към постигане на следните седем групи търсени и очаквани резултати от тяхното прилагане:
 - **централизирано и координирано полагане на целите** за всички институции в сектора за сигурност
 - **съвместно с ДАНС планиране на годишна основа** на основните задачи на всички функционално компетентни да партнират на Агенцията институции;

- **повишаване на координацията при изпълнението на тактическите задачи, както и единен анализ на резултатността;**

- **съвместно използване на ресурсите в сектора за сигурност и обществен ред:**

- управленско-административни;
- информационно-аналитични ресурси;
- оперативни ресурси;
- технически и технологични ресурси;
- бюджетно-финансови ресурси;
- и други ресурси на различните ведомства;

- **единна отчетност** на резултатите пред държавното ръководство, обществеността и медиите;

- **стандартизирано обучение** на служителите в сектора за сигурност и обществен ред в областта на координацията и взаимодействието;

- **включване на експерти от ДАНС в подготовката на идейно-възпитателната компонентна в областта на възпитанието на културата за единство на нацията и националните интереси** при подготовката на учебните програми в началното и средното образование;

3. Мерките, които идентифицираните в изследването несъвършенства налагат, следва да се насочат към постигане на следните пет групи **приоритетни направления:**

- правно-нормативни мерки;
- организационни мерки;
- мерки в областта на обучението на служителите от различни структури;

- възпитателно-образователни мерки в системата на средното образование на младежта;

- бюджетно-финансови мерки.

4. За въвеждането на единен стандарт в квалификацията на служителите, участващи в междуинституционалното взаимодействие по линия на вътрешната сигурност може да спомогне създаването на специализиран

курс в ДАНС на обучение по “Управление на сигурността в публичния сектор“. Същият курс да се провежда и на всички служители от партниращи на ДАНС институции с оглед единство на цели и задачи, единство на знания и умения, единство на разбирания и и на отчетността пред ръководителите на държавата и пред обществото.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Повишаването нивото на вътрешната сигурност на държавата от една страна сплотява и мобилизира обществото, като укрепва единството на нацията, а от друга страна осигурява устойчивост и предвидимост, които на свой ред насърчават бизнес инициативността и инвестициите – при това както вътрешните инвестиции, така и чуждите инвестиции.

Във всякакъв случай усъвършенстването на взаимодействието в областта на вътрешната сигурност е с ключово значение за икономическия растеж и развитието на икономиката на държавата.

Проблемният анализ на състоянието, направен в настоящето дисертационно изследване идентифицира следните няколко водещи несъвършенства, сред които:

- в сектора за осигуряване на вътрешната сигурност на страната, където водеща роля има ДАНС, функционират много и в значителна степен независими държавни структури, със собствена нормативна уредба, независимо ръководство и самостоятелно поставени и изпълнявани цели;

- децентрализираната архитектура на управление на системата за вътрешна сигурност има своите положителни характеристики, но заедно с това неизменно създава условия за несъгласуваност, усложняване и забавяне на координацията между различните структури, разхищение на бюджетни ресурси;

- контролните механизми са изградени и са валидни за всяка отделна организационна единица, но надинституционално не е изграден единен контрол върху резултатността и взаимодействието на отделните институции;

- нормативно установеният отдалечен електронен достъп на ДАНС до огромен брой държавни регистри изисква по-високо ниво на материално-

техническа обезпеченост, в т.ч. съвременен интеграционен и аналитичен софтуер (електронни алгоритми) и по-високо специализиран административно-експертен капацитет на Агенцията;

- няма устойчив модел на взаимодействието в областта на вътрешната сигурност у нас, взаимодействието се реализира с отчитане на конкретните обстоятелства в отделните прецеденти;

- няма стандартизирано управленско обучение на ръководителите и експертите в областта на защитата на националната сигурност от различните институции в сектора за сигурност, което е сред причините за несистемност на взаимодействието именно заради отсъствието на съвместно определени годишни цели на различните институции, партниращи на ДАНС в областта на сигурността, общи годишни планове на различните ведомства, общ отчет на реализираните цели и други.

Направеното изследване идентифицира различни възможности за подобряване на взаимодействието в областта на осигуряването на вътрешната сигурност на страната. Динамиката на предизвикателствата към сигурността налагат изключителна гъвкавост на ДАНС, но и на всички институции, които имат функционална компетентност във връзка с осигуряването на вътрешната сигурност на страната. Институциите от сектора за сигурност и обществен ред, но и всички други институции, които участват в дейността по осигуряване на високо ниво на вътрешна сигурност на страната, функционират съобразно специални закони и в много голяма степен независимо. Тази реалност на много и независими от нормативна гледна точка институции със собствени цели и независими ръководни органи изисква изключително динамично институционално взаимодействие.

Цитираните възможности за подобряване на институционалното взаимодействие на ДАНС с различни министерства, агенции и служби включват:

- разработване и системно актуализиране на съвместни нормативи с всички организации и звена, които нормативи да позволят стандартизирани

модели на взаимодействие, без разглеждането на всеки отделен случай като самостоятелен прецедент;

- обучение на ръководителите и служителите от различните държавни ведомства, с които ДАНС е призвана да взаимодейства, за формирането на общи и единни знания, умения и оценка на средата за сигурност, като основа за ефективно взаимодействие; тази единна подготовка следва да се реализира с участието на представители на ДАНС и да включва единно първоначално, но и единно текущо обучение (т. нар. продължаващо обучение) по отношение по всички нормативни промени в различните закони и подзаконови актове, измененията в използваните методи за взаимодействие, както и за придобиването на нови специфични знания и умения във връзка с динамиката на средата за сигурност; модерните практики включват онлайн програми за обучение и уебинари, като знанията и уменията на служителите са системно повишавани в унисон с всички промени, без откъсване от работа, а и сертифицирани, като допълнителен елемент на гаранции за сигурността.

- необходимо е възприемането на единен учебен курс на тема “Управление на сигурността в публичния сектор”, подготвен и прилаган от Агенцията, както на нейните служители, така и на ръководителите и служителите на тези ведомства, с които ДАНС си партнира в защитата на националната сигурност; Учебен курс, който да се провежда първоначално и текущо на всички служители с функционална компетентност в областта на вътрешната сигурност на страната, вероятно определени от ДАНС по съответните длъжности от различните ведомства.

- осигуряване на разумна централизация на национално ниво по стратегическите въпроси – под прякото ръководство на Министерския съвет и Съвета по сигурността.

- модернизиране на управлението на съвместните работни групи, в които страна е ДАНС, с ясно разбиране за ролята и значението на ситуационния мениджмънт, преодоляващ съществуващи различия между различните страни на основата на знанията и опита в конкретната материя, като се осигури необходимото единно целеполагане, координираното планиране и съвместно

изпълнение на задачите в условията на споделен ресурс – под ръководството на най-компетентната институция в конкретната област на взаимодействие;

- въвеждане на изисквания към служителите, определени за ситуационни мениджъри на съвместните работни групи, за детайлно познаване компетенциите на различните институции и звена, които участват в реализацията на общи планове и задачи.

В условията на различни институции и разнообразие в компетентностите им, централизацията на управлението и ситуационният мениджмънт осигуряват ефективност на изпълнението, контрол на съвместната дейност и гъвкавост според промените в средата за сигурност.

Следва да се отчита, че динамиката на промените в света, на европейския континент, на Балканите и в частност в нашата страна, представляват истинско предизвикателство за настоящето и близкото бъдеще на държавата. Направените оценки и изводи за състоянието на взаимодействието в условията на много на брой и до голяма степен независими институции със свои ръководства изискват модернизиране на използваните подходи, като се координират целите, годишните планове на структурите, което дава своето отражение и във взаимодействието на тактическо и оперативно ниво.

Мрежовата архитектура на управлението, която като че ли е характерна за почти всички държави в Европейския съюз има своите дълбоки демократични корени, но и създава предизвикателства в управленски план, където взимането на решение се забавя, изпълнението по-трудно се проследява, а ресурсно-бюджетният контекст има разхитителни характеристики.

Повишаването и задълбочаването на централизацията на управлението в условията на значителна динамика на средата и криза в съществуващите международни и регионални системи, е сред възможните положителни промени, които да позволят модернизация на взаимодействието на основата на по-висока централизация.

Неопределеността на средата безспорно изисква поддържането на постоянна по-висока степен на готовност за реакция както общоевропейска,

така и национална в отделните държави-членки за провеждане на съвместни действия в областта на сигурността.

На основата на направеното изследване са предложени **следните конкретни мерки за укрепване на институционалното взаимодействие и за осигуряване на високо ниво на вътрешна сигурност:**

Правно-нормативни мерки, сред които:

- кодифициране на законодателството – преглед, анализ и оценка на съществуващото законодателство в областта на сигурността и обществения ред и отстраняване на фрагментираността (голям брой нормативни актове уреждат защитата на националната сигурност), защото фрагментираното законодателство е пречка пред осъществяването на ефективен и ефикасен контрол върху дейността. Кодифицирането на законодателство в областта би могло да адресира припокриване на компетентност и да преодолее съществуващи несъвършенства в синхрона и взаимодействието.
- възприемане от ДАНС на единна концепция за междуинституционално взаимодействие и координация в областта на вътрешната сигурност с идентифициране на участници, роли, задачи, механизъм;
- опростяване и стандартизиране на координацията и взаимодействието между различните министерства, агенции и служби;
- въвеждане на изискване на системно учебно тестване на вътрешната сигурност за откриване на уязвимости;
- въвеждане на нормативно изискване за преминаване на специализиран курс по междуинституционално взаимодействие с ДАНС за всички служители от институции, взаимодействащи с ДАНС.

Организационни мерки, сред които:

- укрепване на йерархичната за сметка на мрежовата архитектура на управление при институционалното взаимодействие в сектора за сигурност;
- укрепване устойчивостта на управлението на институционалното взаимодействие за подобряване на вътрешната сигурност;

- централизация на целите - единство на целеполагането в дейността на отделните управленски независими една от друга структури в сектора за сигурност на национално ниво, при отчитане на функционалната, териториалната и институционалната компетентност може да подпомогне резултатите в работата и да намали разходите за издръжка на системата;
- надинституционален мониторинг, анализ и оценка – системна независима национална оценка на изпълнението на целите на отделните управленски независими една от друга структури в сектора за сигурност. Такава надинституционална оценка на изпълнението на целите на системата за вътрешна сигурност може да се осъществява, например, чрез възлагане на такива функции на Съвета по сигурността към Министерския съвет, с участието на ръководителите на отделните структури в системата на сигурността.
- във всякакъв случай от съществено значение е системното задаване на релевантните въпроси към ръководителите на всичките отделни управленски независими структури от сектора за сигурност на страната, „за да се постигне стандартизирана оценка на нивото на изпълнението на целите, измерването е форма на обратна връзка и отговор“¹.

Мерки за обучението на служителите от различни структури, сред които:

- въвеждане на съвременни изисквания към управленската експертиза за заемане на ръководна позиция в съвместни работни групи или екипи;
- обучение на служителите от министерства, агенции и служби, които осъществяват функции и задачи в областта на вътрешната сигурност, с което се въвежда единен стандарт във взаимодействието;
- предложен е интердисциплинарен учебен курс на тема: “Управление на сигурността в публичния сектор”, в рамките на който ДАНС да представя както на своите ръководители и служители, така и на

¹ Viveca Nyström, Linnéa Sjögren, in An Evaluation of the Benefits and Value of Libraries, 2012

ръководителите и служителите от звената, с които си взаимодейства, както фундаментално необходимите знания, така и умения за съвременно взаимодействие в областта на националната сигурност.

Бюджетно – финансови мерки, сред които:

- съгласувано централно бюджетно планиране – в рамките на бюджетния процес на основата на съгласуваност на цели, задачи, ресурси и институционална ангажираност отделните независими една от друга структури, да защитават бюджетните си изисквания;
- структуриране и подготовка на оперативни бюджети на съвместни работни групи;
- структуриране и подготовка на финансови бюджети на съвместни работни групи.

Възпитателно-образователни мерки в системата на образованието на младежта, сред които:

- участие на ръководители от ДАНС в подготовката на възпитателните и образователните програми на министерството на образованието, в частта национална сигурност;
- включване в учебните програми на училищата в средното образование на информация за: „националната сигурност”, „националните интереси”, „личната отговорност и дълг на всеки български гражданин към подкрепата и защитата на националните интереси”, „единството на нацията” в нейното разнообразие, „националния дълг”, „гражданския дълг”, „обществения интерес”, и други културни, духовни и национални ценности, стимулиращи обществено единство и загриженост за благоденствието на българското общество и Република България;
- участие на ръководители от ДАНС в подготовката и реализацията на програми за дерадикализация (например, с участието на представители на вероизповеданията и духовните общности);
- участие на ръководители от ДАНС в образователни програми за лидерите в държавния, неправителствения и бизнес сектора в страната.

Мерки за развитие на публично-частното партньорство и взаимодействие по линия на сигурността, сред които:

- системно провеждане на кръгли маси по актуалните въпроси на вътрешната сигурност;
- провеждане на онлайн обучения на представителите на корпоративния сектор за сигурност по въпросите на вътрешната сигурност на страната.

Не на последно място следва да се посочи, че ефективността на действията за осигуряването на по-високо ниво на вътрешна сигурност е в пряка зависимост и от **степената на въвличането на обществото в дейността по осигуряване на вътрешната сигурност**. Такава обществена активност също би се реализирала относително по-успешно в условията на по-висока степен на централизираност на сектора за сигурност, позволяваща координирана работа с гражданите на страната и с бизнеса, единен публичен отчет и единен анализ на резултатите, и на тяхната основа - единно планиране на взаимодействието с гражданите за следващия отчетен период.

IV. ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Научни приноси

1. В резултат на проведеното изследване е получено ново знание за децентрализирания модел на функциониране на българския сектор за сигурност.
2. Идентифицирани са несъвършенства в осъществяването институционално взаимодействие на ДАНС, преодолими чрез система от резултатно ориентирани мерки в няколко приоритетни направления.

Научно-приложни приноси

1. Разработени са конкретни мерки (разпределени в пет групи: правно-нормативни мерки, организационни мерки, мерки за обучение на служителите от различни структури за целите на въвеждането на единен стандарт във взаимодействието, бюджетно-финансови мерки и възпитателно-образователни

мерки в системата на образованието) за укрепване на институционалното взаимодействие в сектора за сигурност, с водеща роля на ДАНС, което да осигури високо ниво на вътрешна сигурност.

2. Предложен е интердисциплинарен курс, който да се провежда от ДАНС за обучение по “Управление на сигурността в публичния сектор“ на всички служители от партниращи на ДАНС институции за постигане на единство на цели и задачи, на знания и умения с оглед на отчетността пред ръководителите на държавата и пред обществото.

3. Създадена е конструкция от модерни знания, която може да се използва при обучение на студенти и докторанти в специалности по професионални направления 3.8. „Икономика“ и 9.1. „Национална сигурност“.

V. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Недялков, Н., „Съвременен прочит на някои от основните парадигми в сигурността“, сп. Списание „Икономика, инфраструктура и комуникации“, издание на УНСС, 2021г.
2. Недялков, Н., „Значение на баланса между централизираната и мрежовата структура на управление на системите в областта национална сигурност“, сп. Национална сигурност, брой 8, 2021г.
3. Недялков, Н., „Предизвикателства пред координацията на дейността на структурите в сектора за сигурност и обществен ред в условия на мрежова структура на управление“, сп. Национална сигурност, брой 9, 2021г.
4. Недялков, Н., „Корпоративно управление във висококонкурентна среда“, сп. Национална сигурност, брой 10, 2021

**Faculty of Economics of Infrastructure
Department of National and Regional Security**

**ENSURING THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF
BULGARIA BY STRENGTHENING THE INTER-INSTITUTIONAL
COOPERATION OF THE STATE AGENCY FOR NATIONAL
SECURITY**

ABSTRACT

**OF A DISSERTATION FOR THE ACQUISITION OF A
DOCTORAL DEGREE IN ECONOMICS AND MANAGEMENT
(ECONOMICS OF DEFENCE AND SECURITY)**

Candidate: Nedialko Ivanov Nedialkov

Supervisor: Professor Dimitar Panayotov Dimitrov

Sofia, 2022

This paper has been discussed and sent for a defence hearing before a panel by the Department of National and Regional Security at the University of National and World Economy in Sofia to be held on 12 April 2022.

The author is an independent learning candidate at the Department of National and Regional Security. All research has been carried out at the University of National and World Economy in Sofia.

This paper contains 154 pages. The main part consists of 150 pages and contains an introduction, three chapters, conclusion, a list of academic contributions and a bibliography.

It is published in 4 copies.

Defence of the paper will take place on 12 April 2022 in the Academic Council room of the University of National and World Economy in Sofia. Relevant materials are available at the Science Directorate and on the University website: www.unwe.bg.

**UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY
DEPARTMENT OF NATIONAL AND REGIONAL SECURITY**

NEDIALKO IVANOV NEDIALKOV

**ENSURING THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF
BULGARIA BY STRENGTHENING THE INTER-INSTITUTIONAL
COOPERATION OF THE STATE AGENCY FOR NATIONAL
SECURITY**

ABSTRACT

**OF A DISSERTATION FOR THE ACQUISITION OF A
DOCTORAL DEGREE IN ECONOMICS AND MANAGEMENT
(ECONOMICS OF DEFENCE AND SECURITY)**

(ECONOMICS OF DEFENCE AND SECURITY)

SUPERVISOR:

PROFESSOR DIMITAR PANAYOTOV DIMITROV

REFEREES:

Prof. Tilcho Ivanov

Assoc. Prof. Dr. Tsvetan Tsvetkov

Sofia, 2022

VI. GENERAL PURPOSE OF THE PAPER

11. Relevance

Bulgaria's national security is interwoven with the expectations and views of the Bulgarian public and business sector regarding Bulgaria's socio-economic climate and how this fosters culture, personal freedoms and the development of public policy i.e. it provides protection from domestic or foreign threats and any internal or external pressures when individuals, groups or the nation as a whole exercise their rights and interests.

To strengthen and maintain national security at all levels, several terms need to be defined, such as cooperation between the relevant bodies involved in ensuring national security, an integrated security infrastructure, self-organisation and the coordination of systemic connections.

The management of national security is closely related to the role of the State Agency for National Security (SANS) and the effectiveness of cooperation with other relevant national, regional and international organisations, as well as the degree of involvement of citizens in the process, which requires a maximum level of trust, speed, protection and the commitment of all stakeholders involved.

This kind of cooperation guarantees a high and sustainable level of national security both from a strategic and tactical point of view, based on a solid legal framework and practical means of assessing the prevailing environment as well as the coordination of objectives and the optimal division of labour, all while sharing resources among the bodies involved.

12. Subject and purpose of the research

The purpose of this research is to examine the activities of SANS in its role as the body designated by the Council of Ministers to ensure a high level of national security and implement stipulated policy relating thereto.

The subject of the research is SANS's inter-institutional coordination with all relevant bodies in view of ensuring a high level of security in Bulgaria.

13. Research topic

The central issue in the research is the lack of standardised procedures in institutional cooperation resulting from the broad meaning of the term 'national

security' on the one hand and the very large number of national, international, state and individual organisations with which SANS has to cooperate in fulfilling its various tasks and duties on the other. This is a highly nuanced affair and achieved by fulfilling the various priority areas detailed in national law. It is also a multifaceted endeavour which unfolds in real time in a variety of spatio-temporal situations and in cooperation with a large number of different bodies, each with their own internal procedures. It is achieved using the full range of powers of the security bodies involved within fluctuating deadlines and differing administrative and technical capacities, and employs a range of criteria concerning effectiveness, all in a fast-changing and dynamic environment both at a national and international level.

14. Argument

The main argument of the research starts with the assumption that the existing system for institutional cooperation needs to be updated by optimising the use of the resources of various state bodies by enhancing their coordination and strategic interaction. This means the bodies involved issuing a joint statement of objectives and updating them on a yearly basis to ensure a higher level of tactical and operational cooperation and carrying out coordinated tasks as the Agency performs its various duties. This will allow a joint analysis of the results of the bodies involved with the tasks and objectives of the Agency in mind, as well as a realistic appraisal of and opportunities for better planning over time. Adopting a framework for a high level of institutional cooperation in achieving strategic objectives is thus the inevitable result of a large number and the range of challenges involved in ensuring national security and requires the amalgamation of security bodies and greater efficiency at a time of economic cutbacks in the sector.

15. Aim of the research

The aim of the research is to discover opportunities for modernising the existing model of inter-institutional cooperation with a view to ensuring national security and detect shortcomings by proposing specific measures to strengthen cooperation and coordination and categorise the latter into legal, organisational, budgetary and educational priorities.

16. Main tasks:

The following tasks need to be carried out to fulfil the aims of this research:

- A survey needs to be taken of the main legal aspects of ensuring national security in Bulgaria.
- A study of the organisational aspects of inter-institutional cooperation needs to be carried out.
- An analysis needs to be carried out of the current state of affairs in inter-institutional cooperation.
- Opportunities to improve cooperation need to be identified.
- Specific proposals to strengthen inter-institutional cooperation need to be drawn up and implemented.
- The main elements of improved coordination within the network structure to manage national security need to be organised.

17. Scope of the research

This research considers the internal security system in Bulgaria and is focused on identifying the existing cooperation mechanisms used by SANS when dealing with other national, bilateral and international organisations. Aware of the present state of affairs in the security environment, this research focuses solely on current evaluations and predictions in the short and medium term with a view to the completion of specific tasks, namely to suggest measures of various kinds to strengthen inter-institutional cooperation and raise it to a more strategic level – objectives common to the various bodies in the security sector and to be found in national documents – annual reports, etc.

This research analyses the current state of affairs in the security sector and outlines the opportunities to strengthen SANS's inter-institutional cooperation in view of ensuring national security. It makes concrete proposals without going into the details of current practices in analogous foreign institutions. This is based on the understanding that, although relatively progressive, the practices of other countries may be applied sparingly in Bulgaria and if they are at all it is first and foremost to compare and analyse their efficiency. Existing working models may be applied elsewhere and even adapted to work in Bulgaria and prove to be resilient over time. This is the case because countries around the world are exposed to risks, threats and

vulnerabilities of various kinds owing to cultural, legal and socio-economic differences, etc.

18. Limitations of the research

The research is limited to the current state of affairs and opportunities to improve inter-institutional cooperation in Bulgaria's security sector and does not concern itself with the institutions themselves. It is limited to the present and does not look at the historical development of the security sector, the history of SANS or previous practice in inter-institutional cooperation.

In view of the division of powers foreseen in the Constitution, this research is solely focused on the role of the executive in ensuring cooperation in the area of national security and as such all findings, shortcomings and proposals for modernising inter-institutional cooperation concern the executive only.

19. Methods

This research uses classical methods based on the structure and breakdown of the processes being investigated.

In this way SANS's, inter-institutional cooperation is broken down according to the various stakeholders in the process, with existing practices being investigated and opportunities for improvement identified with an emphasis on objectives and the organisational, motivational and temporal aspects of inter-institutional cooperation with a view to strengthening and perfecting the latter.

Using expert and analytical methods for review, gap analysis and an evaluation of existing practices, measures are identified and proposed to improve coordination and interaction in the area of national security. These are placed into various categories: legal, organisational, training, budgetary and financial and education, both of specialists and citizens.

20. Target Audience

The shortcomings identified and measures proposed to improve cooperation may be taken into account by various bodies working in the sector, such as:

- ministries and institutions which deal with culture and education in the area of national security, e.g. the Ministry of Education and Science, the Ministry of Culture, regional authorities, local authorities and mayors
- the Ministry of Interior, the Ministry of Defence, the Ministry of Foreign Affairs, SANS, the State Agency for Technical Operations, the State Agency for Refugees
- members of the judiciary – the Prosecutor’s Office and the National Investigation Service
- institutes of higher education, faculties, institutes and academic bodies operating in the area of national security and law enforcement
- executives and specialists working in the domain of security in the public and private sectors.

VII. SCOPE AND STRUCTURE

This paper contains 154 pages. The main part consists of 150 pages and contains: a list of abbreviations, list of tables, list of figures, introduction, three chapters, conclusion, bibliography.

The main text consists of 2 tables and 3 figures.

The bibliography contains 49 domestic and foreign sources in Bulgarian, 8 in English, 26 national and international standards including⁸ the Constitution, legal codes, laws and regulations.

The paper has the following structure:

List of abbreviations

List of tables

List of figures

Introduction

Chapter one: National security, role, structure and activities of SANS

- 1.1 Contemporary reading of main paradigms in security
- 1.2. State Agency for National Security in Bulgaria's security framework
- 1.3. Structure of SANS
- 1.4. Activities of SANS
- 1.5. Conclusions from Chapter one

Chapter two: Current state of and trends in national security and inter-institutional cooperation

- 2.1. Structures of the national security system
- 2.2. Current state of affairs in terms of Bulgaria's national security
 - 2.2.1. Public reports on the security of various state institutions and SANS
 - 2.2.2. Public reports of international organisations such as the EU, NATO and the UN

2.2.3. Public reports of local and foreign NGOs, institutes of sociology and other specialised monitoring centres, think tanks, associations, clubs, media

2.3. Legal framework for SANS's inter-institutional cooperation

2.3.1. Mechanisms for reporting and control of SANS's activities

2.3.2. Cooperation of SANS with other state bodies

2.3.3. Cooperation of SANS in regard to its inspection activities

2.3.4. Bilateral inter-institutional cooperation of SANS

2.3.4. Inter-institutional cooperation of SANS on an inter-institutional level

2.4. Strengths and weaknesses of inter-institutional cooperation and identification of current issues

2.5. Conclusions from Chapter two

Chapter three: Priorities for strengthening inter-institutional cooperation to achieve greater national security

3.1. Legal measures

3.2. Organisational measures

3.2.1. Strengthening the hierarchical structure as opposed to the network architecture of governance in the area of national security and law enforcement

3.2.2. Enhancing the sustainability of management of national security

3.2.3. Improvement of inter-institutional monitoring at a national level and drawing up a unified analysis of risks and threats to national security at a national level

3.2.4. Adoption of practices related to the creation of ad hoc working groups with the participation of the representatives of various national security bodies

3.3. Measures to train specialists from various bodies

3.3.1. Introduction of requirements for management expertise when adopting management roles in relevant bodies or joint working groups/teams

3.3.2. Modernisation of training

3.3.3. Training of relevant ministry, agency and service employees with a view to forming standards in inter-institutional cooperation

3.4. Budgetary-financial measures

3.4.1. Budget structure

3.4.2. Investment in developing and implementing joint technical projects to enhance levels of national security and reduce shortcomings generated by human error

3.5. Educational measures for young people and programmes for executives in the state, non-government and business sectors

3.5.1. Participation of directors of SANS in drawing up educational programmes

3.5.2. Participation of SANS executives in educational programmes for executives in the state, non-government and business sectors

3.5.3. Development of public-private cooperation in the area of security

3.6. Conclusions from Chapter three

Conclusion

List of academic contributions

Bibliography

VIII. SUMMARY

INTRODUCTION

The Introduction outlines the basis for the research topic as well as the subject, thesis, aims, tasks, methods, scope and limitations of the paper.

CHAPTER ONE: NATIONAL SECURITY, ROLE, STRUCTURE AND ACTIVITIES OF SANS

Chapter one, entitled **National security, role, structure and activities of SANS** considers:

1. A contemporary reading of the main paradigms in the area of security (analysis of issues), as well as a summary and conclusions.

- Security, justice, independence and sovereignty are perhaps among the most discussed topics at present both at home and abroad.
- This is mainly because the international legal order created after the Second World War and which has now existed for over seven decades is beginning to show signs of ageing and cracks.
- Each country needs to develop its own system of national security to enhance its prosperity
- The management of national security has taken on new and contemporary dimensions, as over the past two to three decades various geopolitical changes have led to the country being integrated into larger, transnational security systems, which poses a number of organisational challenges and creates ever more complex systems of interaction and inter-institutional cooperation.

- Bulgaria is a member state of the EU, NATO and many other international organisations, meaning the collective security of these larger bodies now has to take precedence over national security.
- This global inter-connectedness means that traditional state borders and their conventional role in national security no longer exist.
- This means that all kinds of social engineering are now technically possible across borders, including the profiling of individuals and groups, the exertion of all kinds of economic, political and regional influence and psychological pressure, as well as issues such as indoctrination and radicalisation which often target specific individuals, groups and regions.

2. SANS in Bulgaria's security infrastructure

- SANS is a counter-intelligence agency which is a successor to various antecedent bodies.
- SANS is represented by all consultative bodies dealing in national security

Security Council with the Council of Ministers

Prime Minister

Minister of Interior

Minister of Foreign Affairs

Minister of Defence

Minister of Finance

Chief of Defence Staff

Surveillance body

Secretary of the Security Council

Chairperson of SANS

Chairman of SIA

Director of DIA

Secretary General of Ministry of Interior

Chief of NSP

Two representatives of the President

Advisory Council on National Security

President

Chairman of the National Assembly

One representative of each parliamentary group

- SANS is represented in many inter-institutional bodies, including:
 - Interdepartmental Council for Defence Industry and Security of Supplies under the Council of Ministers
 - Council on state reserves and wartime provisions
 - National Counter Terrorism Center
 - National Council on Migration, Borders, Asylum and Integration at the Minister of Interior
 - Council on citizenship under the Ministry of Justice
 - Inter-departmental Coordination Centre for Combating Smuggling and Monitoring Movements of High-Risk Goods and Freight under GDBOP (General Directorate Combating Organised Crime).
 - SANS carries out controls in compliance with the Defence-Related Products and Dual-Use Items and Technologies Export

Control Act, the Safe Use of Nuclear Energy Act, regulations and international agreements to which Bulgaria is a party.

- Etc.

3. A body of SANS which systematically reviews the role and functions of specialised directorates, territorial directorates, specialised administrative directorates, the National Counter Terrorism Center, the Passenger Information Unit of the Republic of Bulgaria.

4. This chapter concludes with a description of the activities of SANS, including: operational-investigative activities, operational-technical activities, informational-analytical activities, informational activities, control activities and risk evaluation concerning the protection of nuclear materials and facilities. The main users of informational and analytical documents drawn up by SANS are highlighted.

Conclusions:

5. This research confirms the fact that there are many and varied definitions and interpretations of basic terminology in the security sector, such as: national security, management of national security, national interests, external security, domestic security, security sector, national security infrastructure and many others, which means their current meanings need to be defined, including how they are understood by the general public. This may lead to higher levels of public engagement in the area of national security.

6. The precise role played by SANS within the national security infrastructure is investigated, as well as its role in maintaining national and external security. The Agency's main functions and its subordinate relationship to the Council of Ministers, including to the Prime Minister, as well as the mission, vision and role of SANS in national security infrastructure and more specifically the role of SANS in assisting the development of foreign

policy, including the protection of national and foreign interests and protecting EU and NATO interests are also examined.

7. A number of avenues for cooperation are identified and enumerated at an international level – NATO, the EU, Europol (in the area of financial security and the fight against terrorism and extremism), the surveillance centre at the European External Action Service, the Egmont Group, FATF, the MONEYVAL committee at the Council of Europe, EGMLTF at the European Commission and many others.
8. A number of avenues for cooperation are also identified at a national level, including with the Ministry of Interior, the Ministry of Defence, the Prosecutor's Office, the National Customs Agency at the Ministry of Finance, the Consular Relations Directorate at the Ministry of Foreign Affairs, the Directorate General 'Civil Aviation' at the Ministry of Transport, the Military Geographic Service at the Ministry of Defence – inter-institutionally: the National Counter Terrorism Center, the National Council on Migration, Borders, Asylum and Integration, the Council on citizenship at the Ministry of Justice and many others.

The operational-investigative, informational-analytical and control activities of SANS, whether independently or in tandem with other state bodies in the area of counter-intelligence for the observation, detection, prevention and interception of threats to national security, whether suspected or actually carried out, are also looked into.

CHAPTER TWO: CURRENT STATE OF AND TRENDS IN NATIONAL SECURITY AND INTER-INSTITUTIONAL COOPERATION

Chapter two, entitled **Current state of and trends in national security and inter-institutional cooperation** considers the national security infrastructure, where the national security sector is represented and the security and law enforcement bodies are indicated (the 'security sector' for short):

ШИРОКО РАЗБИРАНЕ ЗА
НАЦИОНАЛНИЯ СЕКТОР ЗА СИГУРНОСТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

► **ПРЕЗИДЕНТ**

- КОНСУЛТАТИВЕН СЪВЕТ ПО НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ (КСНС)
- НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА ЗА ОХРАНА (НСО)

► **ЗАКОНОДАТЕЛНА ВЛАСТ**

НАРОДНО СЪБРАНИЕ

- Комисия по отбрана
- Комисия по вътрешна сигурност и обществен ред
- Комисия за борба с корупцията и конфликт на интереси, и парламентарна етика
- Комисия за контрол над службите за сигурност, прилагането и използването на СРС и достъпа до данни по ЗЕС

► **ИЗПЪЛНИТЕЛНА ВЛАСТ**

МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

- СЪВЕТ ПО СИГУРНОСТТА (СС-МС)
- ДАНС
- ДАР
- ДАТО
- ГДБОП, ГДНП, ГДГП, ГДПБЗН, ДМ, СОБТ (МВР)
- НАП, АМ, АДФИ (МФ)
- ВЪОРЪЖЕНИ СИЛИ, СВИ, СВП (МО)

► **СЪДЕБНА ВЛАСТ**

ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

- ПРОКУРАТУРА НА РБ
 - Национална следствена служба (НСЛС)
- СЪД

► **НЕЗАВИСИМИ ОРГАНИ**

- КПКОНПИ
- ДКСИ
- БНБ
- КФН
- СМЕТНА ПАЛАТА

Broad understanding of the national security sector

President

Advisory Council on National Security

National Service for Protection

Executive

Council of Ministers

Advisory Council on National Security

State Agency for National Security

State Intelligence Agency

State Agency for Technical Operations

General Directorate Combating Organised Crime

Main Directorate "National Police"

General Directorate Border Police

DG Fire Safety and Population Protection

DG Fire Safety and Population Protection

Special counterterrorist unit

National Revenue Agency
National Customs Agency
Public Financial Inspection Agency (Ministry of Finance)
Bulgarian Army
Defence Information Service
Military Police Service (Ministry of Defence)

Legislature

National Assembly
Defence Committee
Committee on the Internal Security and Public Order
Committee on Anti-Corruption, Conflict of Interests and Parliamentary Ethics
Committee for Oversight of the Security Services, the Deployment of Special Surveillance Techniques and the Access of Data under the Electronic Communications Act

Judiciary

Supreme Judicial Council
Prosecutor's Office
National Investigation Service
Courts

Independent Bodies

Commission for the Combating of Corruption and for the Confiscation of Illegally Obtained Assets
State Commission on Information Security
Bulgarian National Bank
Financial Supervision Commission
Bulgarian National Audit Office

- Conclusions indicate that the national security sector is to a large extent decentralised, which means they are a relatively large number of independent bodies governed by separate laws with directors acting independently of one another; their purposes and activities are not always coordinated and they are answerable to different state authorities. Due to its network system of governance, the national security system does not ensure that the bodies concerned share resources or realise their common strategic plans and objectives; they do not coordinate planning, carry out joint analyses or produce any joint reports in the area of national security.
 - The many laws and regulations which govern the activities of these bodies, including the delineation of tasks and objectives and ensuring their executive bodies are independent of one another, make cooperation more difficult as specific coordination is required in each case where the respective bodies have joint competences.
 - The decentralised management structure of the national security system has advantages but can also slow down coordination between the various bodies, especially when more than two are involved. The time factor and resources involved are a case in point.
3. The current state of play in national security is examined in Bulgaria, using publicly available reports to investigate the present situation in the following ways: 1) using publicly available reports to consider various state institutions and their interaction with SANS and 2) using publicly available reports from the EU, NATO, Europol, FRONTEX and the International Organisation for Migration and 3) the public-domain reports of domestic and foreign NGOs, think tanks and monitoring centres, among others.

4. The details of the legal framework for the inter-institutional cooperation of SANS are perused, where the focus is on specific articles of the Constitution, the SANS Act, the Act on the Management and Functioning of the System of National Security Protection, the Protection of Classified Information Act, the Measures Against Money Laundering Act, the Measures Against the Financing of Terrorism Act, the Act on the Safe Use of Nuclear Energy, the Postal Services Act, the Underground Natural Resources Act, the Concessions Act, the Spatial Development Act and the Act on the Black Sea Coast Spatial Development.

Conclusions from Chapter two

6. Chapter two mainly focuses on the current state of, and trends in, the development of the national security framework described in various publicly available reports on the activities of SANS and its main avenues of cooperation with partnering bodies: international terrorism, regional extremism, illegal migration, the actions of foreign secret services against Bulgaria, sites of strategic interest, environmental pollution, cybersecurity, counterproliferation, the protection of classified information, hybrid threats, the UN, NATO, EU, FRONTEX, the Munich Security Conference and many others, with attention paid to the civic sector and interaction with various NGOs.
7. The research into the details of the legal framework for the inter-institutional cooperation of SANS with other national bodies providing national security looks into the main principles of managing national security and the role of SANS detailed in the Constitution, the SANS Act and the Act on the Management and Functioning of the System of National Security Protection.
8. Controls on the activities of SANS are investigated, the latter being subject to:
 - **parliamentary controls** of the National Assembly
 - **administrative controls** under the Special Surveillance Means Act and the financial controls of the Bulgarian National Audit Office, which verifies and authenticates SANS's annual financial reports

- **judicial controls** on the duties of SANS’s chairperson and relevant bodies
 - **civilian controls** under the Access to Public Information Act
 - **specific external controls carried out by the Ombudsman of the Republic of Bulgaria** or authorised individuals from the Ombudsman’s services in relation to an administrative coercive measure imposed by SANS on a foreign individual under Article 39a(1)(3) of the Foreigners in the Republic of Bulgaria Act – expulsion.
9. The research evaluates the legal and functional framework regarding the state of inter-institutional cooperation with regard to ensuring national security and categorises the **strong points** of inter-institutional cooperation **into three groups** and the **weak points** into **five groups**.
10. Without claiming to comprehensively enumerate the issues or highlight their importance in the absence of a method for putting them into a specific order, the analysis of the results of the research in Chapter one concludes by presenting **seven structured groups detailing shortcomings in cooperation and coordination in the area of national security within a network-based governance structure**.

CHAPTER THREE: PRIORITIES FOR STRENGTHENING INTER-INSTITUTIONAL COOPERATION TO ACHIEVE GREATER NATIONAL SECURITY

Chapter three, entitled **Priorities for strengthening inter-institutional cooperation to achieve greater national security** considers various measures to optimise inter-institutional cooperation.

Analysis and evaluation of the results of the first two chapters shows that the current system of cooperation may be updated using a system of results-oriented measures in a number of priority areas:

- Legal
 - Updating the legal framework
 - A single model for inter-institutional cooperation

- Organisational measures
 - Strengthening the hierarchical structure as opposed to the network-based system of managing cooperation
 - Categorising management principles
 - Strengthening the sustainability of management
 - Improving monitoring at a national level
 - Performing unified analysis at a national level
- Measures to train employees (including from other bodies)
- An inter-disciplinary course of 90 study hours
- Budgetary and financial measures
- Drawing up joint technical projects
- Educational measures in youth education

Conclusions from Chapter three

5. Analysis and evaluation of the results of the first two chapters shows that the existing system may be updated with a number of results-oriented measures in a number of priority areas.

6. The measures needed in view of the shortcomings identified in this paper ought to be geared towards achieving results in the following seven groups:

- **centralised and coordinated target-setting** for all institutions in the national security sector

- **joint annual planning** of the main tasks of all relevant institutions which have dealings with the Agency

- **strengthening coordination when performing strategic tasks and providing a unified analysis of results**

- **joint use of resources in the national security sector and law enforcement:**

- management and administration
- informational and analytical resources
- operational resources
- technical and technological resources

- budgetary and financial resources
 - other resources for the various institutions
 - **joint reporting** of results to the relevant government authorities, the media and the public
 - **standardised training** of employees in the national security sector and public security in the area of coordination and cooperation
 - **inclusion of experts from SANS in preparing educational and training courses to raise awareness of the need for national unity in upholding the national interest** while drawing up curriculums in primary and secondary education
7. The measures required as a result of the shortcomings identified in this research must be geared towards achieving the following five groups of **priorities**:
- legal measures
 - organisational measures
 - measures in the area of educating the employees of various bodies
 - educational measures in secondary education
 - budgetary and financial measures
8. Drawing up a specific educational course within SANS on the management of security in the public sector may help to introduce a single standard for the qualification of employees engaging in inter-institutional cooperation. This may be taught to all employees of bodies which cooperate with SANS with a view to unifying their tasks and objectives as well as knowledge while underlining the need for reporting to the relevant government authorities and society.

CONCLUSION

Enhancing the level of national security has the effect of bringing together and galvanising society on the one hand and ensuring sustainability and predictability on the other by strengthening entrepreneurship in the business sector and boosting both domestic and foreign investments.

In any case, strengthening cooperation in the area of national security is vital for economic growth and the enhanced prosperity of the Bulgarian economy.

The analysis of the current state of affairs carried out in this research paper identifies the following key shortcomings, including:

- the fact that many and to a large extent separate state bodies operate under their own individual laws, have an independent management structure and carry out tasks specific to them only

- the fact that the decentralised management infrastructure for national security has its advantages but also causes a lack of coordination, the latter often being made more complex and delayed, in addition to the waste of budgetary resources

- the fact that control mechanisms currently exist and apply to each individual unit in the hierarchy but there is no single method of verifying the results of cooperation between the various state bodies supra-institutionally

- the fact that SANS's remote electronic access to a very large number of state registers as required by law needs to be upgraded to a higher level of technical security, including up-to-date integrative and analytical software (electronic algorithms), and the Agency itself needs to strengthen its administrative capacity and specialist role in the security sector

- the fact that there is no established model of cooperation in the national security sector – any inter-institutional cooperation takes place on an individual and circumstantial basis

- the fact that there is no standard training for directors and specialists in national security, which is one of the reasons for inter-institutional cooperation being so *ad hoc* due to a lack of annually coordinated tasks, yearly strategies or joint reports on results, etc.

This research identifies various opportunities for improving cooperation in ensuring national security. The challenges facing the security sector mean SANS has to be very flexible and responsive, as do all national security bodies in the country. Each national security and law enforcement body currently operates under its own specific law and often independently of the others. This requires very dynamic cooperation.

The opportunities for improving SANS's inter-institutional cooperation with various ministries and services include the following:

- developing and updating joint regulations with all bodies and units to formulate a standardised model of cooperation, so as to eliminate the need to look at each individual case on its own terms and as a precedent.

- training of directors and employees from the various state bodies with which SANS is required to cooperate so as to generate a common knowledge and skills base and evaluate the security environment as a basis for effective cooperation. This should be carried out with the participation of SANS representatives and include harmonised initial and ongoing training (i.e. vocational training) regarding all changes to the legal and regulatory framework, changes to methods used for cooperation and the acquisition of new knowledge and skills relating to the national security environment. Modern practices include online programmes and webinars for training, with employees' knowledge and skills evolving in tandem with all new developments without breaks in work patterns and certification issued as a further element in ensuring national security

- a single educational course on the management of security in the public sector, to be drawn up and provided by the Agency both to its employees and the directors and employees of bodies which SANS has dealings with in ensuring national security. This would be given to all employees operating in the area of national security both initially and on an ongoing basis, the relevant employees being identified in all probability by SANS, depending on the individuals' position in the bodies concerned:

- ensuring a reasonable level of centralisation at a national level under the management of the Council of Ministers and the Security Council attached thereto

- modernising the management of joint working groups of which SANS is a part, with an understanding of the role and importance of situational management to overcome differences between the various bodies involved based on knowledge and experience in the area and ensuring the joint setting of objectives, coordinated planning and the joint performance of tasks, bearing in mind the need to share resources, all taking place under the governance of the relevant body depending on the area of cooperation.

- introducing requirements on employees appointed as situational managers of the joint working groups in order to familiarise themselves with the skills of each institution and unit involved in carrying out various projects and tasks.

Given the variety of security bodies and their differing competences, the centralisation of management and situational management ensure that tasks are carried out efficiently along with controls and joint activities while the bodies themselves remain flexible in an ever-changing environment.

The fact should be taken into account that dynamic changes in the global geopolitical climate and in Europe, the Balkans and Bulgaria more specifically, pose a real challenge for the short and medium-term future of the country. The evaluation and conclusions of this research regarding cooperation between a considerable number of largely independent bodies means current approaches need to be updated by coordinating objectives between institutions and harmonising their annual strategies, which will be reflected in cooperation both tactically and operationally.

The network architecture of security management, which seems to characterise the security infrastructure of almost all EU countries, has deep roots in the democratic traditions of these countries but also poses challenges at present in terms of delayed decision-making, greater difficulties in tracking the performance of various tasks and the tendency of resources, to be wasted, in particular funding.

A positive development in upgrading modern-day inter-institutional cooperation may be found in strengthening and deepening the centralisation of security management in a fast-changing environment given the difficulties faced by regional and international security systems today.

The uncertain nature of the present security environment inevitably means constantly maintaining a high level of preparedness and alertness to respond both at national and EU levels in the individual Member States in order to carry out joint operations in national security.

Based on this research, **the following specific measures for strengthening inter-institutional cooperation and** ensuring a high level of national security are proposed:

Legal measures, including:

- codifying legislation – a review, analysis and evaluation of existing laws and regulations in the area of national security and law enforcement and eliminating its fragmentary nature (a large number of laws and regulations govern national security at present), as disparate legislation is a hindrance to placing sound controls on national security-related activities. This would eliminate the overlapping of powers and overcome present shortcomings when carrying out joint activities among the various security bodies while ensuring their cooperation.
- adoption by SANS of a single framework for inter-institutional cooperation and coordination in the area of national security, with a specific delineation of the various stakeholders, roles, tasks and mechanisms, etc.
- simplification and standardisation of coordination and cooperation between the various ministries, agencies and services
- introduction of requirements for routine tests and checks in national security for the detection of vulnerabilities
- introduction of legal and regulatory requirements for undertaking a specialist course in inter-institutional cooperation for all employees of institutions and bodies dealing with SANS.

Organisational measures, including:

- strengthening the hierarchical structure as opposed to the network-based management architecture for inter-institutional cooperation in the national security sector
- strengthening the stability of management in inter-institutional cooperation
- centralisation of objectives – unification of target-setting for the various bodies in the national security sector while taking into account functional, territorial and institutional powers and scope, which may improve results and reduce costs
- supra-institutional monitoring, analysis and evaluation – routine, independent national checks on the performance of tasks carried out by the various bodies in the national security sector. Such evaluations may be carried out, for example, by delegating these competences to the Security

Council with the Council of Ministers with the involvement of executives from the various bodies involved

- it is of vital importance to ask the relevant questions of all executives in the national security sector, “in order to achieve standardised measurements; measuring is a form of feedback and response”² .

Educational measures for employees of various bodies, including:

- introduction of up-to-date requirements on the skills and expertise of executives in view of taking up leadership roles in joint working groups or teams
- training of employees from the relevant ministries, agencies and services in order to introduce a single standard in inter-institutional cooperation

Budgetary-financial measures, including:

- coordinated central planning during the budgetary process based on the coordination of tasks, objectives, resources and the institutional engagement of the individual bodies concerned so as to meet budgetary requirements
- structuring and preparation of the operational budgets of joint working groups
- structuring and preparation of the budgets of joint working groups

Educational measures aimed at young people, including:

- participation of SANS executives in developing training and educational programmes drawn up by the Ministry of Education and Science in modules addressing national security
- inclusion of information on national security, the national interest, personal responsibility and the duty of every Bulgarian citizen in upholding and defending the national interest, the unity of the nation in its diversity, national duty, civic duty, the public interest and other cultural, spiritual and national ideals which strengthen national unity, in view of enhancing the prosperity of the nation

² Viveca Nyström, Linnéa Sjögren, in *An Evaluation of the Benefits and Value of Libraries*, 2012

- participation of SANS executives in preparing and carrying out deradicalisation programmes; for example, programmes involving religious and spiritual leaders
- participation of SANS executives in educational programmes for executives in the state, non-government and business sectors.

Measures to develop public-private partnerships and cooperation in national security, including:

- holding round tables on current issues
- online training of business representatives operating in the security sector

Last but not least, it should be pointed out that the effectiveness of actions in this area is also directly related to the **degree of society's involvement and commitment**. This would be more successful if national security operations were more centralised to allow the joint involvement of citizens and the business sector, and a single public audit and analysis of results were published in view of planning for subsequent reporting periods.

IX. CONTRIBUTIONS TO THIS RESEARCH PAPER

Academic contributions

1. This research has yielded insights into the present decentralised model used for ensuring national security in Bulgaria.

2. Shortcomings have been identified in SANS's current inter-institutional cooperation, which may be overcome by using a system of results-oriented proposals in several priority areas.

Applied contributions

1. Specific measures have been drawn up (divided into five groups: legal, organisational, training, budgetary and educational) for strengthening inter-institutional cooperation in the national security sector, with SANS playing a leading role in ensuring a high level of national security.

2. An inter-disciplinary course led by SANS entitled “Management of security in the public sector” ought to be given to all employees partnering with SANS to coordinate tasks and objectives and knowledge and skills in view of reporting obligations to the relevant state authorities and accountability to society.

3. A corpus of up-to-date knowledge has been drawn up to be used in training students and doctoral candidates in specialist subjects under vocational area 3.8 “Economics” and 9.1 “National Security”.

X. LIST OF PUBLICATIONS USED FOR THIS RESEARCH

5. Nedyalkov, N., „Съвременен прочит на някои от основните парадигми в сигурността“, published in „Икономика, инфраструктура и комуникации“, UNWE edition, 2021
6. Nedyalkov, N., „Значение на баланса между централизираната и мрежовата структура на управление на системите в областта национална сигурност“, published in Национална сигурност, issue 8, 2021
7. Nedyalkov, N., „Предизвикателства пред координацията на дейността на структурите в сектора за сигурност и обществен ред в условия на мрежова структура на управление“, published in Национална сигурност, issue 9, 2021
8. Nedyalko, N., „Корпоративно управление във висококонкурентна среда“, published in Национална сигурност, issue 10, 2021